

בעין חינוכית מספר 15, כ"א באלול תשס"ו

ועדת חקירה, 'למי ולמי'?

הרב יונה גודמן, ראש תחום אמוני

בשבועות שמיד אחרי המלחמה בלבנון, רבו הדורשים הקמה מיידית של ועדת חקירה ממלכתית. אחרים דילגו על הצורך בוועדה, וישר דרשו את פיטוריהם של שלושה בכירים במדינה. שתי הבקשות קשורות לציפייה קבועה המתעוררת אצלנו כל אימת שיש כישלון או חלילה אסון. ציפייה למצוא (מיד!) את האשמים (בהא הידיעה), להדיחם ולהענישם, ולאפשר לכולנו להמשיך בשגרה.

ברם תביעה זו בעייתית. על פי רוב בעיות יסוד אינן מתחילות או מסתיימות בפועלו של אדם מסוים. רוב הקשיים אינם אלא קצה קרחון של בעיות יסוד רחבות הנובעות מתרבות שלמה. לעתים, הרצון למצוא את האשם נועד בתת-מודע לפתור אותי מלעשות את חשבון נפשי, ולבחון כיצד כולנו הגענו למצב העכשווי.

גישה בריאה ותורנית יותר, מחייבת חשבון נפש אישי, של כל אחד ואחת מאתנו. מבט כן במראה ונכונות להשתנות ולהתחדש בתוכי. זאת, במקביל לשינויים שייתכן שצריכים להיעשות ברמת המנהיגות. כלומר, ייתכן שיש אנשים שאינם מתאימים לתפקידם. אך עיקר השאלה צריכה להיות – האם אני עושה את תפקידי.

דוגמה לעניין ניתן למצוא באירוע קשה שקרה לפני שנים רבות בירושלים: אדם ביקש הגדלה של קצבת הביטוח הלאומי שלו ובקשתו נדחתה. הוא עלה על הגג, פתח באש מרובה M16 ופגע בעוברים ושבים. בתחילה, רבים דרשו ועדת חקירה שתבדוק את התנהגות פקידי הביטוח הלאומי במקום, אך עד מהרה התגלה שהאדם היה מעורער בנפשו. 'משוגעי' היה ההסבר שניתן למעשיו, ובוזה הסתיימה הפרשה. בתגובה כתב עורך מעריב דאז, שמואל שניצר, מאמר שנקרא 'משוגע הכפר'. הוא סיפר, שמשוגעים היו מאז ומתמיד בעם ישראל. בכפר באירופה בו הוא גדל, גם היה משוגע, אך המשוגע הוא נטל ידיים בְּדָלִי במקום בנטלה, ובירך את הברכה בצעקות במקום בקול רגיל. מעולם לא פגעו משוגעי העיירה הקטנה באחרים, אלא עבדו את ה' בצורה מוזרה. לדבריו, המשוגע הוא תמיד כמה סנטימטרים מחוץ לנורמות ההתנהגות המקובלות. בחברה בה כולם מברכים – המשוגע מברך בצעקות; בחברה רוויות אלימות – המשוגע פותח באש. במילים פשוטות, יש ממד של אשמה בכולנו. אני ואת שותפים לחברה עם נורמות כאלה, שמאפשרות למעשה משוגע כזה להתרחש.

יוצא אם כן, שהנעשה בקצה המחנה מלמד על הנעשה במחנה כולו, כולל אצלי. לכן, אם בימינו נדמה שאין מספיק ערכים, אם בימינו נדמה שיהודים מנותקים האחד מהשני, הרי שכל אחד מאתנו צריך לשאול את עצמו במה הוא יכול באופן אישי לתרום לתיקון המצב.

משל לעניין מצאנו במדרש המפורסם על קמצא ובר-קמצא אשר בגללם חרב בית המקדש. מדוע העם כולו צריך לסבול ובית מקדשו יישרף, בגלל שני אנשים?! ובכלל, מי קורא בברית לבנו

'קמצא'! מי מכריז: 'וייקרא שמו בישראל, בר קמצא'?! די פשוט שהמדרש לא בא לתאר אירוע בודד חריג, אלא מהווה אב טיפוס של התנהגות רחבה, שאפיינה את האוכלוסייה כולה. שמות **הכינוי** שהמדרש נותן להם, בצד תוכן הסיפור, נועדו ללמד את כולנו על הדרך בה קָרע בין יהודים (רבים!) מוביל חלילה לחורבן ביתם המשותף. זהו עומק הקביעה שיכל ישראל ערבים זה לזה.¹

כל זה מהווה תזכורת לתפקידנו בימים נוראים אלו. התקשורת צועקת 'ועדת חקירה' נגד פלוני או אלמוני, אך אנו יודעים שעיקר תפקידנו הוא להקים ועדת חקירה אישית. עליי להתבונן במראה ולבחון את עצמי; מה בניתי בתוכי בשנה שעברה? היכן החטאתי את המטרה (לשון 'חטא') והיכן אני רוצה לשנות ולהשתנות בשנה הקרובה? במה כדאי שאתחדש, וכיצד? צריך למצוא את הכוח לשנות. לא רק בדברים הגדולים, הלאומיים, אלא גם בהנהגות האישיות היומיומיות. לבחור דבר מסוים עליו אקפיד יותר; לתת תשומת לב יותר לתְבָרָה; לבנות את מידותיי.

לצמוח ולהיכנס בשמחה, לשנה חדשה.

תכלה שנה וקללותיה

תחל שנה וברכותיה

יונה גודמן

¹ עייני בהרחבה בסיפור יהושע ועכן. עם שלם לא הפסיד ב'קרב העי' רק בגלל עכן, אלא שחטאו חשף בעיות שורש שהיו בדור כולו.